

Utklippan 1943 - 1944

Presentation av Utklippans fyrplats och den under 2:dra världskriget där förlagda Marinens kustsignalstation.

Helmer Jarmo

Jag 2281-6-42 Jarmo, Helmer då 22 år gammal (nu fyllda 80 år), tjänstgjorde där som kock större delen av året 1944. Som hobby hade jag bl.a. fotografering. Utklippan med fyr, hamnanläggning och naturscenerier erbjöd många intressanta motiv och vyer förutom fyrfolk och militärer som jag också "plåtade" flitigt.

Utklippans fyr

Foto: Helmer Jarmo

Ön kallas i Svensk uppslagsbok för Utklipporna och det är givetvis rätt eftersom ön är delad i två stora skär, södra skäret där fyr och fyrbostäder är belägna och norra skäret där det endast fanns ett par små stugor för övernattande fiskare. Mellan dessa skär finns en ypperlig "nödhavn" med två inlopp. För att stänga

Jag, kocken Helmer Jarmo

Foto: Helmer Jarmo

ute hårda sjöar var inloppen till hamnbassängen försedda med portar som genom spel gick att hissa upp. För den yttre hamnen hade uppförts rejäla vågbrytare med inlopp i öster och väster. Det fanns ett antal större och mindre skär på östra sidan av ön som vid mycket hårda vindar kunde orsaka att "Östersjöns vatten" yrde över ön.

Fyrpersonalen på Utklippan bestod av tre familjer samt under kriget ett extra fyrbiträde. Fyrmästaren hette Söderström och de två fyrvaktarna Lindqvist och Rydberg. Extra fyrvaktaren hette Ternström och var från Karlshamn. Han hade egentligen sin ordinarie tjänst på fyrskeppet Svinbådan i Öresund, men

Fyrkuttern på väg till Karlskrona. Personerna på bilden är från vänster; vpl Adolfsson, Stockholm, ordinarie fyrvaktare på Svinbådan Elof Ternström, Karlshamn, chefen för signalstationen styrman Karlsson, Karlskrona och vid luckan motorman Karlsson, Hasslö.

Foto: Helmer Jarmo

under kriget var fyrskeppen som regel indragna.

Besättningen på signalstationen (8 man) bestod av befälhavaren som var underofficer (styrman), en korpral och en signalmatros som alla en gång varit stamanställda. Vi övriga av besättningen var inkallade värnpliktiga flottister. Befälhavaren hette Karlsson och kom från Karlskrona. Korpralen var från Stockholm och hette Adolfsson. Signalmatrosen hette Aronsson och kom från Jämjöslätt. Jag "kocken" kom från Helsingborg och resten av besättningen kom ofta från öarna i Blekinge och hade god sjövana. Vilket ju var en viktig sak på en utsjöplats.

Livet på Utklippan var aldrig besvärligt tack vare att fyrfolket betraktade oss som

jämlikar. Det var ett mycket gott samarbete oss emellan. Som kock på en utsjöplats var jag till en början beroende av att lära mig en del om hur man skötte hushållet under de ibland extrema förhållanden som rådde där. Jag fick många goda tips av fyrfruarna.

Att jag hamnade som kock på en fyrplats berodde på att jag tillfälligt var placerad iland på kasern Sparre i Karlskrona och väntade på nästa kommendering. En liten oansenlig "lapp" på en anslagstavla på kaserngården upplyste om att man behövde matlagingskunnigt folk. Jag anmälde mig omgående. Min strävan var att få tjänstgöra på en signalstation på Öresundskusten nära min hemstad Helsingborg. Men i det militära räknar man inte ut något själv. Det gjorde befälet på kompaniexpeditionen och därför hamnade jag på Utklippan. Det har jag aldrig ångrat.

Jul & Nyår 1943-44 firades på Utklipans signalstation. Förutom sedvanlig julmat fick vi så kallade fältjulklappar från Marindistriktet i Karlskrona. Dessa brukade öppnas och packas om för rättvisare fördelning. En flicka från Eskilstuna som tjänstgjorde i det militära som lotta visste hur det gick till och bifogade ett brev där hon skrev att hennes julklapp oavkortad skulle gå till en svensk soldat. Det råkade bli jag och mitt tackbrev resulterade i en ganska långvarig brevväxling som dock tog slut så småningom.

Vi fiskade torsk och jagade sjöfågel. Rätt tillagat var sjöfågel en delikatess. Fisket bestod mest av torskpilkning. Förutom till mathållning saltade vi ner torsk i kaggar som vi köpte i en skeppshandel i Karlskrona. Salt torsk sålde vi till "Kronan". Även med en del strömming och flundror förfors på samma sätt, men dessa köpte vi av fyrfolket som hade skötar och flundrenät. Vi stärkte vår dåliga kommisslön till viss del på detta sätt.

För att till mathållningen hålla oss med färska grönsaker såsom dill, persilja och

Vår egenhändigt skapade köksträdgård

Foto: Helmer Jarmo

rädisor m.m. grävde jag och signalmatrosen Aronsson upp en jordplätt som vi inhägnade med staket tillsågat av överblivet byggnadsvirke. Det växte ganska frodigt och fröräkningen betalades av Marinens fritidsdetalj efter att planteringen hade observerats av kommissbefäl som en gång inspekterade vår förläggning. Det var nog enda gången som en fröräkning belastade Marinens budget.

Befälhavaren på signalstationen som var en skicklig skytt, sköt en gång en säl som låg på en klabbe. Den stannade dock inte kvar på klabben efter skottet utan hoppade i sjön och sjönk. men efter ett drygt arbete med en båtshake lyckades vi bärga den. Det visade sig vara en gammal säl med slitna tänder. Emellertid togs den sak-kunnigt om hand av fyrvaktare Lindqvist och styrman Karlsson som skjutit den. Flåddes och befriades från späcket som smältes till sältran. Köttet, två rejäla rygghälar av mörkröd färg, tog jag, kocken, hand om. Först stekte jag biff av en del kött. Det gick inte hem bland besättningen eftersom de visste var det

Säljakten. Fyrvaktare Lindqvist och styrman Karlsson flår och styckar sälen.

Foto: Helmer Jarmo

kom ifrån. Sedan malde jag en del kött till köttbullar och pannbiff med mycket lök och kryddor. Det gick bättre när man inte längre funderade på var det kom ifrån. Det var i alla fall det färskaste kött man kunde få på Utklippan.

Av kriget märkte vi inte så mycket mer än att en gång fick vi besök av en amerikansk så kallad "flygande fästning" som åtskilligt "skadskjuten" cirklade runt ön och befriade sig från allt löst ombord som kunde göra planet lättare. Svenskt jaktflyg eskorterade så småningom planet till någon flygplats.

En annan gång på dagen då det rådde lätt dimma kom en tysk Messerschmitt på mycket låg höjd med ena vingpetsen bara några meter från fyren. Det var snudd på en katastrof. Lotsverkets byggfolk höll på med snickeriarbeten ute på gårdsplanen och det fanns gott om hyvelspån på marken. Av luftdraget när planet passerade spred sig hyvelspånet över skäret.

"Muckardagen" på hösten 1944 blåste det halv storm. Jag kom inte iland förrän dagen efter. Då hämtade jag inestående lön 1 krona och 50 öre per dag. Jag lämnade in kommisskläderna och fick tillbaka civila kläder inte alltför "välpressade" efter att ha hängt i en tygpåse i taket i ett förråd på Stumholmen 23 månader i sträck under rekryt- och beredskapstjänstgöringen. Sedan åkte jag omedelbart tillbaka till Utklippan för att börja jobba med byggnadsarbete eftersom ett av Lotsverkets byggarbetslag rustade upp fyren och bostäderna och man

behövde byggfolk. Året därpå 1945 på våren, fick jag brev från fyringenjörskontoret i Stockholm att jag kunde få anställning i Lotsverkets arbetslag med början i Trelleborg. I Lotsverket varade

anställningen nära nog i 8 år och jag hann med ett 20-tal fyr- och lotsplatser från Luleå till Väderöbod. Men det är en annan historia.